

La projecció de la pel·lícula d'Isabel Pantoja *El dia que nací yo*, va convertir la Mostra en el centre de tot tipus de crítiques ferotges. RAFA GIL

CULTURA

Arriba la XIV. Mostra de València Cinema del Mediterrani

El llarg i tortuós camí

1993 és el tercer any que Lluís Fernández és director de la Mostra del Mediterrani. Contractat per la coalició PP-UV, que domina el consistori valencià, les seues gestions polèmiques són la cirereta de l'accidentat recorregut del festival.

L'arribada de Lluís Fernández a València fa dos anys, fou tan sorollosa com un explosiu contra la cultura establerta. L'aliança de Fernández, amb la seua fama de cínic de reminiscències àcrates i contraculturals, i qui aleshores era regidor de Cultura de l'Ajuntament valencià per UV, Vicent González Lizondo, que sempre ha fet gala de concepcions i maneres juràssiques, féu tremolar les consciències que consideraven la Mostra com un expositor de prestigi per a minories.

Avui València veu com es transforma el somni del PSOE de convertir la ciutat en un aparador dels seus plans de socialde-

mocràcia, amb nous aspectes burgesos, postmoderns i de disseny, l'herència rànica de la dreta precedent. La Mostra és només un exemple de com el fracàs de les últimes gestions culturals socialistes han propiciat un nou tomb que ha unit la dreta amb un supervivent mal-leable dels 70 i amb un festival que llanguia amb l'ossada plena de pols.

LA DÈCADA SOCIALISTA

El dia 30 de setembre s'inaugurava l'edició que feia 14 de la Mostra. En aquest capítol de la història del festival, la secció oficial es nodreix de tretze pel·lícules de dotze països mediterranis, entre altres: l'aportació croata d'*Idaho Potato. A story from Croatia*, o la grega, *The Dead Liqueur*. La secció informativa, que pretén ser un mostrari de les pel·lícules més re-

presentatives de la producció cinematogràfica recent, centra l'atenció en Austràlia, EUA, França, Itàlia i Portugal. Paral·lelament, ofereix una biofilmografia de Lucía Bosé amb les actuacions més interessants d'aquesta actriu, sota la direcció de figures com ara Fellini o Antonioni. També l'actor madrileny Luis Ciges i l'especialista italià en F/X (efectes especials cinematogràfics) Carlo Rambaldi, creador de les criatures de *King Kong*, *E. T.* i *Alien*, rebran un homenatge. El Segon Congrés de Música de Cinema es desenvolupa just al costat de la Mostra, i el jurat del festival és integrat per Giuliano Montaldo i Itziar Bollain, entre altres. Es manté la Mostreta per al públic infantil i es ret tribut a la indústria del cinema espanyol. Fins ací, tot queda dins l'ortodòxia. Carlos Saura, Lucía Bosé, Antonio Banderas, són noms vinculats a les gales de la Mostra i que te-

nen a veure amb el reconeixement. L'única cosa que atesta els idil·lis del director amb cinematografies marcianes és el cicle dedicat al *peplum*, subgènere que podríem qualificar d'*espagheti romans*, o cinema de romans fet a Itàlia. Després d'uns anys d'explosions, en què diluvis de tinta palpitaven com magma roent sobre la imatge de Fernández, ningú no alça la veu, ni a favor ni contra, sobre les decisions de l'equip directiu. S'accepten de manera tàcita els homenatges, les dedicatòries, els presents, la selecció, fins i tot el *peplum*, cinema generalment integrat per contribucions de poca qualitat i que les televisions ofereixen a dojo. Sorprenen el silenci, sobretot si pensem en el daltabaix d'episodis passats, en què tothom crucificava Fernández a cada pas que feia.

El camí de la Mostra ha estat llarg i tortuós fins a arribar a l'actualitat. D'ençà que naix, en 1979, aquest festival municipal ha estat fill de la politització; amb pujades i baixades i, a voltes, amb desesperació. En un principi, la Mostra apareix com la perllongació de l'exultança de l'antic alcalde socialista, Ricard Pérez Casado, amb ganes de crear una nova ciutat, amb nous gustos, de llavar la cara de València i crear una metròpoli a mesura per al partit. La primera època de la Mostra es consolida com un prestatge que afilera el cinema alternatiu de *qualité* segons els canons de l'antiga progressia valenciana, ja aleshores en principi de mutació a burgesia de final de segle. Les pel·lícules seleccionades són, moltes voltes, excel·lents, estrelles de culte europees es deixen caure en braços dels organitzadors, i es construeix l'armatost d'un somni de cristall que es convertirà a la llarga en una fortaleza de solitud. València avança nit i dia, i la moda, l'arquitectura, la creativitat i l'optimisme marquen aquells primers anys de la dècada, en què el futur intel·lectual i de prestigi per al petit festival apareix lligat i ben lligat.

En arribar l'any 86, les coses ja es degraden. Tant com els polítics es distanciaven dels seus votants, es distanciava el festival d'un públic que ja no representava. Això no obstant, molta gent continuava acudint a les projeccions, i el certamen dinamitza en

certa manera el món cultural valencià. Però ben poques pel·lícules passen després a les sales comercials. Comencen els desgavells econòmics i la desorganització.

DE MORERA A FERNÁNDEZ

Temps després arriba l'equip del director de teatre Josep Maria Morera per celebrar el desè aniversari del festival. Aquella edició fou considerada una gran torre de Babel en què les ganes del públic de retre el seu respecte a la Mostra eren eliminades pels encarregats de configurar-la. La dispersió de les sales de projecció, la tremen-

Lluís Fernández duu tres anys acomodant el Festival a les seues concepcions.

RAFA GIL

da manca de coherència interna de l'equip tècnic i elucubrador, més algunes iniciatives que no aconsegueixen quallar, desemboquen en un final macilent: les estrenes de la Mostra, no les veu mai ningú, perquè no hi ha sala comercial que les vulga comprar. La Mostra es converteix definitivament en un trist passeig pel fulgor efímer i la mort comercial. S'esvaeixen les esperances de considerar el certamen com un trampolí que llance els films a les sales de projecció, a una saludable rendibilització. L'edició següent serà l'última de Morera i

l'última, de moment, sostinguda per un ajuntament socialista. Es la fi d'un cicle que es tanca amb un tel de cendra: la Mostra no millora, queda aparcada en un atzucac que no té sortida per cap banda. La presència de Marco Ferreri i d'Irene Papas no aconsegueix d'insuflar prou força al que sembla un mostrari erm, inert, que conserva l'esperit que el va crear, però que no ha sabut adequar-se als nous temps.

I arriba el 1991, l'any de la commoció. Amb les eleccions municipals, el consistori és abandonat pel PSOE i el matrimoni de conveniència PP-UV ocupa el poder. El regionalista González Lizondo, regidor de Cultura de l'Ajuntament per part d'UV, decideix de marcar amb el seu segell personal dos dels grans invents culturals del PSOE: la Trobada del Mediterrani i la Mostra. Quant a la primera, l'equip de Lizondo, s'apropia de la Trobada per comptes d'eliminar-la. Ràpidament es fa notar el canvi, i el que havia estat un punt de reunió, minoritari però important, dels estils musicals tradicionals que poblen la Mediterrània, es converteix en un al·lucinant passatge al desgavell i a les barreges grinyolants. El lizondisme creà un trencaclosques en què cada peça resultava més sorprenent que l'anterior. La jota valenciana era acompanyada pels pulmons de Francisco i els balls de Pepe Marquès, mentre Toni Artis feia cors. I quant a la Mostra, González Lizondo, després de la dimissió de l'equip Morera, contacta un esteta valencià, emigrat a Barcelona, que coneixia l'*underground*, i que havia escrit *L'anarquista nu*, un llibre que barrejava la pornografia, els aspectes més efervescents i escandalosos de

la cultura homosexual de la transició i del "desenrotllisme" franquista: Lluís Fernández, ex-guionista de TV3, i gran provocador que desconeixia totalment la Mediterrània i la seua producció cinematogràfica.

LES MOSTRES DE LA IRA

L'aliança Fernández-Lizondo va sorprendre tothom, quan, en realitat no n'hi havia per a tant. Ja en 1984, Fernández deia en les entrevistes que ell creia en una

dreta democràtica, contraposada al franquisme, que ell rebutjava. Acostumat a fer sàtira de gairebé tot (des del nacionalisme als *best sellers*), ja havia demostrat la seua predilecció per la cosa cultural i social, considerada de segona per les erudicions diverses (des del cinema *trash* fins a la *beautiful people*). Com que les característiques del personatge eren desconegudes de gairebé tothom, fou majúscula la impressió nascuda de la reconversió a què va sotmetre el certamen.

El gestor nouvingut va arribar a un acord amb el nou Ajuntament que li deixava les mans lliures per a fer i desfer, però respectant el sentit primigeni de la Mostra. És a dir, la secció oficial havia de mantenir el seu caràcter perquè poguera ser considerada festival internacional. Lizondo va optar, com en la Trobada, per mantenir les creacions socialistes, encara que ací respectà més consideradament la medul·la del projecte. Però, si l'estructura bàsica continuava essent de mostrar el cinema mediterrani menys conegut, Fernández tenia les mans lliures per a provar de popularitzar el festival, que era allò que el nou govern municipal pretenia.

Les armes utilitzades pel director per a aconseguir aquesta finalitat, feriren moltes sensibilitats i botiren suspicàcies com si foren butllofes. Els cicles arbitraris, que responien sobre tot a criteris personals, dedicats al *gore*, tipus de cinema centrat en el terror, la sang, els budells i l'humor negre, i al *Rock-and-roll*, convertiren Fernández en l'enemic públic número u. La inauguració de la Mostra del 91, amb la Pantoja, Lizondo, Barberà i Fernández abillats de gran luxe per a presentar *El dia que nací yo*, la terrible fantasia folklòrica dirigida per Pedro Olea, posaren el punt esperpèntic a un festival que es mantingué, gràcies a bromes pesades com aquesta, en l'ull de l'huracà. Les crítiques foren llançades sobre la nova Mostra amb una ferotgia depredadora. Fernandez es defensava esgrimint l'èxit de públic i el constant boca a boca que es desenvolupava al voltant del certamen. No obstant això, la gent acudia en massa als nous cicles, però continuava evitant el tronc central: les pel·lícules fetes a la Mediterrània, el leit-motiv del festival. Al mateix temps, el nou director denunciava un complot per

La Mostra del 93 dedica un homenatge a Carlo Rambaldi, creador de les criatures d'*Alien* (en la foto), *King Kong* i *E.T.* ARXIU

part de persones vinculades a equips anteriors que voldrien boicotar els nous aires més populistes del certamen. La cosa va finir amb una relació tibadíssima entre Fernández, els mitjans de comunicació (totalment hostils, excepte *Las Provincias*, devots de les novetats de Lizondo), el PSOE i, en general, tots aquells qui preferien un cinema de qualitat segons els conceptes culturals més arrelats en el sistema.

L'any següent, Fernández continuava de mascaró de proa del projecte, contra les previsions de molts. Ofenent i encenent ires, havia projectat com a aperitiu un cicle dedicat a les pel·lícules protagonitzades per *Godzilla*, càndid dinosaure que encaixava en uns anys tan plens de bombolles com eren els 60. Va insistir de nou

en el cinema sangonant, i l'obertura de la Mostra, amb una distant Catherine Deneuve i amb un Lizondo fent de traductor simultani i utilitzant un francès catatònic, provocà rialles durant mesos. La Mostra va sobreviure el 92, amb més aliats que no en la convocatòria anterior, vist que l'eix central de la idea originària es mantenia, i que, amb més o menys fortuna, deixava la fredor conceptual dels últims anys socialistes. En el present, Fernández sembla perfectament serè davant les circumstàncies. València també sembla serena davant d'ell. De fet, iniciatives com la programació *peplum* haurien estat brutalment qüestionades en altre temps, i en canvi ara pareix que no desperten excessives sospites. La Mostra segons Fernández no programa cicles de Visconti o de Godard, com podrien desitjar els qui voldrien un festival artísticament menys susceptible de rebre mirades de reüll. Però planteja un altre tipus de pla, que cerca distintes i ofereix un altre tipus d'opció menys exquisida. I, de moment, les coses no li van tan malament: ha capejat una tempesta de mil dimonis, maneja un presupost de més de 165 milions de pessetes i els seus fetitxes es plasmen en un festival que, més o menys a contracor, quasi tothom ha acceptat. Encara que corre un perill, comú sobretot en una ciutat com València, acostumada a l'excés: la indiferència, reacció que apareix a voltes, quan la morbositat s'evapora.

Joan M. Oleaque

El *peplum* o *espaghetti roman*, té un cicle a la present edició del Festival. ARXIU